

GOLVEND GRAAN EN KABELEND WATER

DE GRAANREPUBLIEK

> ELS ZWERVER

Wie vanuit Groningen richting Duitsland rijdt, ziet in het voorjaar en de zomer een uniek landschap aan zich voorbijtrekken. Het Oldambt kenmerkt zich door uitgestrekte graanvelden. Langzaam verkleuren de frisgroene halmen van de lente naar ritselend goudgeel in de zomer. Rond oogsttijd hangt de geur van tarwe in de lucht. Welkom in de graanrepubliek.

LOREM IPSUM DOLOR SIT AMET,
CONSECTETUER ADIPISCING ELIT.
AENEAN COMMODO LIGULA

Das is een gebied van tegenstellingen. De boeren verdienden aan het einde van de 19e eeuw veel geld op de vruchtbare kleigrond en lieten paleizen bouwen met grote boerenschuren erachter. Herenboeren lieten ze zich noemen en ze gedroegen zich als edellieden; ze tennisten, hielden dressuurpaarden, bedreven politiek en waren vooral manager van hun bedrijf. Voor de arbeiders werd het loon voor het bewerken van de zware klei soms uitgestrooid op het erf, zodat ze ook daar moesten buigen voor hun bazen. Voor een ziek paard werd de dokter besteld, maar een zieke knecht kon zijn biezen pakken. In de winter zaten de meeste arbeiders bovendien werkloos thuis en leden zij met hun gezin bittere armoede.

Dat juist in het Oldambt het communisme wortel schoot, mag dan ook niet verwonderlijk zijn. Rond de vorige eeuwwisseling waren de verhoudingen tussen boer en arbeider volledig scheefgegroeid en de arbeiders eisten meer

gelijkheid. Socialistische voormannen zoals Domela Nieuwenhuis en Jan Poppes Hommes vonden een luisterend oor bij de arbeiders en al gauw noemden velen zich communist of zelfs anarchist. Zelfs een aantal herenboeren werd gegrepen door de rode ideologie. Een van hen was Derk Roelfs Mansholt, de grootvader van de latere Europese landbouwhervormer Sicco Mansholt.

Landbouwhervormer

Sicco Mansholt is in het Oldambt vereeuwigd met een standbeeld, hoewel veel boeren hem verguisd hebben. Na de Tweede Wereldoorlog werd hij minister van Landbouw en onder zijn hoede werden tekorten in de voedselvoorziening opgelost. Maar de idealen van de Groninger reikten tot over de landsgrenzen en hij keek verder: naar Europa. Van 1958 tot 1973 was hij Europees landbouwcommissaris en in die functie voerde hij grote veranderingen door, die tot op de dag van vandaag terug te zien zijn in het Oldambt. Zo stimuleerde hij schaalvergroting en hield hij de graanprijzen

1. Koolzaad Noord-Oost Groningen
2. Strokartonfabriek De Toekomst
3. Oldambster boerderij
4. Beeld Sicco Mansholt Blauwestad
5. Uitzichtoren Reiderwolde Blauwestad

kunstmatig hoog, wat resulteerde in enorme boerderijen en uitgestrekte velden vol tarwe. In *De graanrepubliek*, het bekende boek van journalist Frank Westerman, is te lezen hoe Mansholt, de communisten en de Oldambtster graanvelden onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

De Kluutcrisis

Schaalvergroting en mechanisatie van de landbouw brachten de arbeiders echter alleen maar minder werk. De herenboer van vroeger deed voortaan alles zelf en had vaak geen knecht meer nodig. De strokartonfabrieken, eigenlijk de enige industrie in het gebied, kwakkelden. De Oldambtsters zochten naar een manier om andere industrie naar de regio te lokken en zetten in op een groot kanaal voor zeeschepen, dat dwars door de Dollard zou gaan. Maar nadat de sluizen

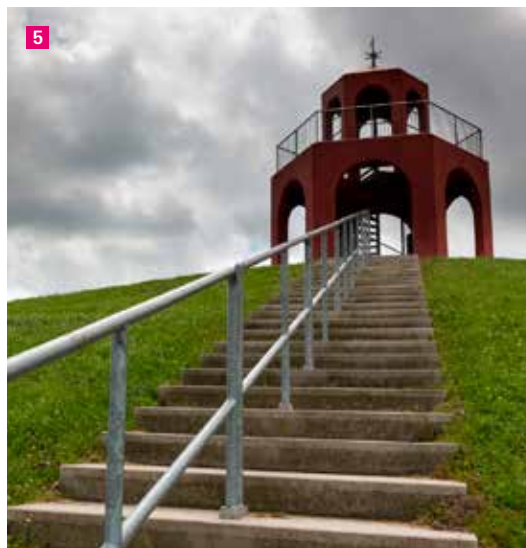

4

in de Dollard al waren aangelegd bij de Punt van Reide, protesteerde de opkomende milieubeweging. De kluut, een wadvogel op dunne, hoge pootjes, werd het boegbeeld in hun strijd tegen de aantasting van het kwelderlandschap. Er ontstond een heuse “kluutcrisis” toen voor- en tegenstanders van het kanaal zich tot in Den Haag mengden in de besluitvorming. Het Dollardplan werd in 1974 uitgesteld en uiteindelijk helemaal van tafel geveegd. De sluisen, die nooit een druppel water hadden doorgelaten, werden in 1990 weer afgebroken. Tegenwoordig liggen er in de zomer zeehonden te zonnebaden op de Punt van Reide, waar eens een betonnen sleuf lag te wachten op zeeschepen.

5

Blauwestad

Schepen varen er echter wel door het Oldambt, al zijn het geen oceaanstomers. Vele pleziervaartuigen dobberen op het Oldambtmeer, dat samen met het ambitieuze woonproject Blauwestad sinds 2006 in het hart van de regio ligt. Waar eens het graan wuifde, kabbelt nu het water. Blauwestad werd aangelegd als economische impuls voor het gebied en moest honderden nieuwe bewoners trekken. De praktijk blijkt weerbarstiger, al is Blauwestad met aangepaste plannen toch langzaam maar zeker een succes aan het worden. Het akkerland van vroeger is veranderd in een karakteristiek en aantrekkelijk natuurgebied met volop mogelijkheden tot recreatie.

Eigenzinnig Oldambt

Overall in de streek zijn voorbeelden te vinden van soms behoorlijk radicale ideeën die dwars tegen traditie of gevestigde orde ingaan. Blauwestad natuurlijk, maar ook een galerie in een voormalige stal. “Kunstboer” Waalkens was eind jaren 60 een voorloper op dat gebied. Met spraakmakende exposities in zijn koestal en landschapskunst op zijn boerenerf zette hij het Oldambt landelijk op de kaart. In juni 2017 staat er een groot kunstevenement op stapel onder de noemer “Rondom Waalkens”. Kunst is sowieso een van de pijlers van de regio. Er zijn veel kunstenaars en galerieën, het culturele festival Hongerige Wolf trekt jaarlijks duizenden bezoekers van allerlei pluimage en overall in het landschap zijn bijzondere beelden en sculpturen te vinden.

Een van die standbeelden is een portret van Sicco Mansholt. Hij kijkt uit over het Oldambtmeer. Na een leven lang landbouwbeleid gooide hij in de laatste jaren van zijn leven het roer drastisch om door zich in te zetten voor natuurbeheer. Destijds was niet iedereen het met hem eens. Maar in het Oldambt van vandaag liggen akker en natuurgebied gebroederlijk naast elkaar. ■